TORNIONLAAKSON MUSEO
TORNEDALENS MUSEUM

Viranhaltijapäätös 4697/12.03.03.00.01/2024

Tornionlaakson museon johtaja 6.11.2026 § 151/2026

TLM_Lausunto_TORNIO_Laivakankaan aurinkovoimahanke_YVA-ohjelma_06112026

Päätöksentekijä Tornionlaakson museon johtaja Kallio-Seppä Titta / museon johtajan sijainen Ylimartimo Teija

Valmistelija arkeologi Puolakka Hanna

Viite: LVV-U/99484/2026

TORNIO, LAIVAKANKAAN AURINKOVOIMAHANKE, YMPÄRISTÖVAIKUTUSTEN ARVIOINTIOHJELMA

Lupa- ja valvontavirasto on pyytänyt Tornionlaakson museolta lausuntoa Skarta Energy Laivakangas Oy:n Tornion Laivakankaalle suunnitteleman aurinkovoimahankkeen ympäristövaikutusten arviointiohjelmasta. Lausuntopyynnön liitteenä museolle on toimitettu Skarta Energy Laivakangas Oy:n YVA-ohjelmaselostus (9.9.2026). YVA-ohjelmassa esitellään aurinkovoimahankkeen kuvaus sekä arvio hankkeen mahdollisista ympäristövaikutuksista. Aineistona on käytetty hankealueelle tehtyjä ympäristö- ja luontoselvityksiä. Alueellisena vastuumuseona Tornionlaakson museo vastaa toimialueensa kulttuuriympäristöön liittyvistä asiantuntija- ja viranomaistehtävistä.

Museo on lausunut hankkeen alustavista suunnitelmista Skarta Energy Oy:lle 10.5.2024, hanketta koskevasta suunnittelutarvehakemuksesta Meri-Lapin ympäristöpalveluille 20.1.2025, sekä ympäristövaikutustenarvioinnin tarveharkinnasta Lapin ELY-keskukselle 17.10.2025.

Suunnittelun kohteena oleva aurinkovoimahanke

Skarta Energy Laivakangas Oy suunnittelee noin 78 hehtaarin aurinkoenergiapuiston rakentamista Tornion Laivakankaan alueelle. Hankealue sijaitsee noin 7 kilometriä Tornion keskustasta itään ja 14 kilometriä Kemin keskustasta luoteeseen. Hankealue on pääosin entistä maanottoaluetta. Yksittäisiä metsätalouskäytössä olevia tai muita metsäkuvioita esiintyy hankealueen länsirajan tuntumassa sekä koilliskulmassa, jossa sijaitsee Porojänkän soistuma ja pienikokoinen suolampi. YVA-ohjelmassa tarkastellaan kahta vaihtoehtoa, joista vaihtoehdossa VE0 hanketta ei toteuteta ja vaihtoehdossa VE1 hanke toteutetaan suunnitellun kaltaisena.

Sähkönsiirto on suunniteltu toteutettavan 33 kV:n maakaapelina ja liityntälinjan pituus on noin 3 kilometriä. Linja on suunniteltu kulkevan hankealueen eteläosasta olemassa olevien teiden reunoja pitkin Perämerentien (Vt29) alitse ja Laurila-Tornio radan poikki Valtatien (St921) eteläpuolelle. Liittyminen sähköverkkoon tapahtuu Valtatien eteläpuolelle rakennettavan uuden sähköaseman kautta Tornion Energian Tornio – Isohaara 110 kV voimajohtoon.

Suunnitellun aurinkovoimalan korkein mahdollinen teho on noin 60 MWp. Hybridivoimalaitos koostuu paneelikentistä, inverttereistä, muuntamoista, keskijännitekaapeleista sekä huoltorakennuksista. Voimalan yhteyteen suunnitellaan akkusähkövarastoa, jonka teho on 15 MW ja kapasiteetti 30MWh. Aurinkopaneelien, muuntamoiden, akkukonttien ja huoltorakennusten tarkempi sijoittelu rakennusalueella tarkentuu myöhemmin, kun käytettävät komponentit ovat tiedossa.

Hankealueen pinta-ala on noin 78 hehtaaria. Hankealue sekä alueelle rakennettavat tarvittavat huolto- ja pelastustiet ja paneelikentät aidataan. Alueella on suunniteltu käytettävän kääntyviä aurinkopaneelitelineitä. Telineet kääntävät paneeleita siten, että paneelit osoittavat aamulla itään, keskipäivällä kohtisuoraan ylöspäin ja illalla länteen. Paneelirivit ovat pohjois–eteläsuuntaisia.

Tornion Energian 110 kV:n voimajohdon viereen rakennettavalle pinta-alaltaan n. 0,25 hehtaarin sähköasemalle (Kuva 2) sijoitetaan 33 kV:n / 110 kV:n päämuuntaja, 110 kV:n kojeisto sekä huolto- ja valvomorakennus omakäyttömuuntajineen. Päämuuntaja varustetaan öljynkeruukaukalolla öljyvuotojen varalta. Sähköasema-alue aidataan 2 metriä korkealla aidalla. Sähköasemalle rakennetaan kulkuyhteys Valtatieltä (tie 921) sekä autopaikat.

YVA-menettely aloitettiin keväällä 2026, ja se on tarkoitus saattaa valmiiksi viimeistään kesällä 2027. Menettelyn kanssa rinnakkain tehdään myös täydentäviä luontoselvityksiä.

Suunnittelutilanne, rakennettu kulttuuriympäristö ja maisema

Ohjelmassa on tunnistettu hankkeen vaikutusalueen suunnittelutilanne, valtakunnallisesti ja maakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt, maisemat sekä arkeologinen kulttuuriperintö. Kaikkia kaavamerkintöjä ja -määräyksiä ei ohjelmassa ole kuitenkaan tuotu esiin tai avattu tarkemmin.

Lähin *valtakunnallisesti merkittävä rakennetun kulttuuriympäristön* kohde (RKY2009) on **Pohjanmaan rantatie**, joka on osoitettu molemmissa kaavoissa koko matkaltaan *Kulttuurihistoriallisesti tai maisemallisesti merkittäväksi tieksi tai reitiksi*, jota koskevien kaavamääräysten mukaan *Suunnittelussa on turvattava Pohjanmaan rantatien säilyneiden osien kulttuurihistoriallisesti merkittävät ominaispiirteet* ja *Suunnittelussa on tuettava tien linjauksen sekä kulttuurihistoriallisten ja maisemallisten arvojen säilymistä*. Pohjanmaan rantatien linjaus sijoittuu reilun kilometrin päähän suunnittelualueen eteläpuolelle. Tien parhaiten säilyneet osuudet ovat valtakunnallisesti merkittävää rakennettua kulttuuriympäristöä. Kyseisellä kohdalla Hietaharjuntie ja Laivajärventien osa on luokiteltu parhaiten säilyneiden osuuksien joukkoon.

Hankealueen läheisyydessä ei sijaitse muita valtakunnallisesti merkittäviä rakennettuja kulttuuriympäristöjä tai valtakunnallisesti arvokkaita maisema-alueita. Lähin maakunnallisesti arvokas maisema-alue (MAMA2016) on **Liakanjokivarsi** reilun 12 kilometrin päässä luoteessa.

Laivajärven kylän ydinalue on osoitettu Tornion yleiskaavassa *Paikallisesti arvokkaaksi kulttuuriympäristöksi* (sk/p), jonka kaavamääräyksen mukaan *Alueen perinteinen rakenne ja rakentamisen mittakaava tulee säilyttää. Kyläalueilla tiestön linjaukset ja vanhat pihapiirit viljelyksineen on pyrittävä säilyttämään. Uusia rakennuspaikkoja suunniteltaessa*

tulee noudattaa perinteistä sijoittelutapaa ja pihapiirin muodostusta. Alueella olevia rakennuksia ei saa purkaa ilman MRL 127 §:ssä mainittua lupaa.

Lähimmät yleiskaavaan selvityksissä luetellut paikallisesti merkittävät rakennetun kulttuuriympäristön kohteet sijaitsevat hankealueen itäpuolella, Laivajärventien varrella. Paikallisesti merkittäviä kohteita koskee seuraava yleiskaavamääräys: *Kaavakartalla osoitettujen, suojeltavien rakennuskohteiden lisäksi, paikallisesti tai kyläkuvan ja miljöön kannalta arvokkaat rakennuskohteet on luetteloitu kaavamerkintöjen liitteessä ja kuvattu perusselvitysraporteissa. Kulttuuriympäristöselvityksessä luetellut rakennukset/pihapiirit on pyrittävä säilyttämään. Tarkennusalueiden valtakunnallisesti ja maakunnallisesti arvokkaat kohteet on osoitettu tarkennusalueiden kaavakartoilla.*

Ohjelmassa on mainittu, että hankealueen ympäristöön sijoittuvat maiseman ja kulttuuriympäristön kohteet on esitetty kuvassa 19 (s. 58), mutta karttakuvasta puuttuu Pohjanmaan rantatie RKY-luetteloon kuuluva osuus, samoin kuin yleiskaavassa osoitettu linjaus. Kartta on syytä täydentää YVA-selostukseen sekä valtakunnallisesti, maakunnallisesti että paikallisesti merkittävien rakennetun kulttuuriympäristön alueiden ja kohteiden osalta.

Arkeologinen kulttuuriperintö

Suunnitellulla aurinkovoimahankkeen alueella ei ole tunnettuja muinaismuistolain (295/1963) rauhoittamia muinaisjäännöksiä. Lähialueella sijaitsee kolme tunnettua muinaisjäännöstä: *valtakunnallisesti merkittävä arkeologinen kohde* **Susihaudanmäki** *(1000000994)*, noin 190 metriä pohjoiskoilliseen, **Laivakangas ampumarata** *(1000011788)* noin 930 metriä pohjoiskoilliseen ja toinen *valtakunnallisesti merkittävä arkeologinen kohde* **Rakanmäki** *(851010002)*, noin 940 metriä kaakkoon. Lisäksi hankealueen pohjoispuolella noin 450 metrin päässä sijaitsee mahdollinen muinaisjäännös **Laivakangas** *(1000040927)*. Nämä on myös yleiskaavassa osoitettu *Suojeltaviksi muinaisjäännöksiksi* (sm). Näistä kohteista kohteet **Laivakangas ampumarata** sekä **Laivakangas** on jätetty pois YVA-ohjelmasta, mutta lähialueen muinaisjäännösten listaan on lisätty Laivajärven pronssi- ja rautakauden valtakunnallisetsi merkittävien kohteiden joukkoon kuuluva kohde **Lapinkula** (000000993), joka sijaitsee noin 2 kilometriä hankealueesta kaakkoon.

Ympäristövaikutusten arviointisuunnitelma ja selvitykset

Vaikutukset arkeologisiin kohteisiin on tunnistettu hyvin. Selostuksessa sivulla 135 hieman ristiriitaisesti todetaan, että hankkeessa tullaan tekemään arkeologinen lisäinventointi maakaapelireitille sekä itse hankealueen arkeologisesti potentiaalisille alueille, mutta seuraavassa kappaleessa (arviointimenetelmä) todetaan, että ”*Muinaisjäännösten osalta ei esitetä tehtävän lisäselvityksiä YVA-selostusvaiheessa vaan vaikutukset kuvataan laadittuun selvitykseen ja muihin saatavilla oleviin aineistoihin pohjautuen”*.

Ilmeisesti tarkoitus on, että hankkeessa todella tehdään arkeologinen lisäinventointi, mutta mikäli uusia kohteita ei löydy, hankkeessa käydään aiempaa, jo laadittua vaikutusten arviointia. Tämä kuulostaa järkevältä, aiemman vaikutustenarvioinnin ollessa hyvä ja riittävä tunnettujen muinaisjäännösten osalta. Hankealueen muokkaamattomien alueiden ollessa hyvin vähäinen, riski tuntemattomien muinaisjäännöksien esiintymiselle alueella on hyvin pieni. Mikäli

hankkeen jatkosuunnittelussa tai selvityksissä kuitenkin tunnistetaan muinaisjäännöksiä tai niiden mahdollisuus, selostuksen mukaan niiden vaikutukset arvioidaan ja tarvittavat arkeologiset selvitykset täsmennetään YVA-selostusvaiheessa.

Maiseman ja (rakennetun) kulttuuriympäristön osalta suunnitelmassa ei ole esitetty mahdollisia vaikutuksia eikä arviointimenetelmää ole kuvattu, vaan on viitattu hankkeesta aiemmin laadittuun erilliseen maisemaselvitykseen (*Tornion Laivakankaan aurinkoenergiapuisto. Maisemaselvitys*. Sweco, 4.8.2025), joka on tarkoitus liittää mukaan YVA-selostukseen. Maiseman ja kulttuuriympäristön osalta ei esitetä tehtävän lisäselvityksiä YVA-selostusvaiheessa vaan vaikutukset kuvataan laadittuun selvitykseen ja muihin saatavilla oleviin aineistoihin pohjautuen.

Arviointimenetelmän kuvauksen sijaan ohjelmassa on jo arvioitu hankkeen vaikutuksia maisemaan tai rakennettuun kulttuuriympäristöön. Hankkeesta ei arvioida aiheutuvan maisemallisia vaikutuksia Pekkalan ja Laivanjärven asutuksille, Laivanjärven kylän paikallisesti arvokkaalle kulttuuriympäristölle tai lähiympäristön VARK-kohteille, olettaen että hankealueen ja kohteiden väliin jäävä suojapuusto säilyy. Maisemavaikutusten osalta lieventäviksi tekijöiksi on tunnistettu hankkeen sijoittuminen entiselle maanottoalueelle, joka sijaitsee painanteessa suhteessa ympäristöönsä.

Hankkeesta ei arvioida aiheutuvan vaikutuksia myöskään Pohjanmaan rantatien RKY-kohteeseen. Tähän liittyen Tornionlaakson museo muistuttaa, että vaikka RKY-luettelossa mukana oleva osuus sijoittuu noin 1,0-1,5 kilometrin päähän hankkeesta on Pohjanmaan rantatie osoitettu sekä maakuntakaavassa että Tornion yleiskaavassa koko matkaltaan *Kulttuurihistoriallisesti tai maisemallisesti merkittäväksi tieksi tai reitiksi.* Hankkeen suunniteltu maakaapelireitti tulee hyvin lähelle linjausta Kyläjoenkankaan eteläpuolella Valtatien ja Lemmentien risteyksen kohdalla. Historiallisen tien linjauksen tarkkaa kulkua ja säilyneisyys ei siinä kohtaa ole tiedossa. Tämän vuoksi Pohjanmaan rantatien linjaus ja säilyneisyys tulee selvittää arkeologisen inventoinnin yhteydessä siltä osin kuin se sijoittuu maakaapelireitin läheisyyteen.

Tornionlaakson museo on hanketta koskevissa aiemmissa lausunnoissa ottanut kantaa hankkeeseen, sen sijoittumiseen sekä tarvittaviin selvityksiin. Viitaten aiempiin lausuntoihinsa museon näkemyksen mukaan kulttuuriympäristön ja maiseman osalta laadittu maisemaselvitys on riittävä, mikäli arkeologisessa inventoinnissa ei löydy uusia kohteita eikä hankkeeseen ei ole tulossa muutoksia.

Teija Ylimartimo
rakennustutkija, museon johtajan sijainen

Jakelu

Lupa- ja valvontavirasto
Museovirasto, Kulttuuriympäristön suojelu yksikkö